

6.ÜNİTE ESTETİK VE SANAT FELSEFESİ KAVRAMLARI

İlker ÜNSAL

Yan :

Kavram / Filozof	Açıklama / Felsefi Yaklaşım
Sanat Felsefesi	Sanatın doğasını, anlamını ve değerini konu edinen felsefi disiplin. Sadece insan yapımı eserlere odaklanır.
Estetik	Doğadaki ve sanat eserlerindeki güzelliği konu edinen felsefi alan. (Sanat felsefesinden daha kapsayıcıdır.)
Güzellik	Kişide estetik haz, beğenme duygusu uyandıran nitelik.
Çirkin	Estetik değer açısından olumsuz değerlendirilen unsur.
Hoş	Estetik haz ile ilişkilendirilen olumlu duygu.
Estetik Nesne	Estetik deneyime konu olan nesne veya eser.
Estetik Özne	Estetik nesneyi algılayan ve değerlendiren kişi.
Estetik Tavır	Bir nesneye hiçbir çıkar gözetmeksizin, yalnızca estetik bir bakış açısıyla yaklaşma eylemi.
Estetik Deneyim	Estetik nesneyle etkileşim sırasındaki duygusal ve zihinsel sürecin tamamı.
Estetik Haz	Estetik deneyim sırasında duyulan hoşnutluk ve tatmin duygusu.
Estetik Değer	Bir nesne veya eserin güzellik, uyum ve duygusal etki gibi özellikleriyle insanlarda beğeni ve haz uyandırma kapasitesi.
Sanat	İnsanların duygu ve düşüncelerini estetik bir biçimde ifade ettikleri yaratıcı faaliyet. Güzelliğin ifadesi, özgün düşüncenin somutlaşması ve gerçekliği yeniden üretme aracıdır.
Sanat Eseri	Sanatçının duygu ve düşüncelerini ifade etmek için ortaya koyduğu ürün. Doğal varlıklar sanat eseri sayılmaz; insan üretimidir, estetik amaç taşır, özgün ve biriktir.
Estetik Yargı	Estetik nesne hakkında yapılan değerlendirme sonucunda verilen hüküm ("Bu güzeldir" veya "Bu çirkindir" gibi).
Taklit Olarak Sanat (Platon)	Sanat gerçekliğin bir yansımasıdır. Amacı, doğayı olduğu gibi ortaya koyabilmektir. Sanatçı gerçeği ne kadar iyi taklit ederse o kadar başarılıdır. Ancak Platon'a göre sanat, ideaların bir kopyasının kopyası olduğu için insanı hakikatten uzaklaştırır.
Yaratım Olarak Sanat (B. Croce)	Sanat bir yaratım sürecidir; dış dünyayı değil sanatçının iç dünyasını yansıtır. Sanatçı algıladıklarını yaratıcılığını kullanıp yorumlar. Her sanat eseri biricik ve özgündür.
Oyun Olarak Sanat (F. Schiller)	Sanat, tıpkı oyun oynamak gibi özgür, kural tanımayan ve keyifli bir etkinliktir. Sanatçı, tıpkı oyun oynayan bir çocuk gibi sınırsızca hareket eder.
Güzellik İdeası (Platon)	Güzellik değişmeyen ve hep var olan bir ideadır. Duyusal dünyadaki şeyler bu ideadan pay aldıkları ölçüde güzeldir. Mutlak güzellik duyularla değil akılla kavranır.
Ortak Evrensel Beğeni (I. Kant)	Güzel, çıkarsız olarak hoş a gidendir. Bireysel hazdan başlasa da, her insanın öznel yargılarından bağımsız olarak nesnelere yönelmesiyle, herkesin ortaklaşa kabul edebileceği evrensel bir yargıya dönüşür.

Duyusal Bilginin Yetkinliği (A. Baumgarten)	Güzellik, duyusal bilginin yetkinliğidir. Yargıların öznel bir yönü olsa da, ortak duyuşsal ve bilişsel temellere dayandığı için evrensellik taşır.
Öznel Güzellik ve Sezgi (B. Croce)	Güzellik doğanın parçası değil, gören kişinin gözlerindedir. İnsanın sezgilerini dışa vurma biçimidir. Deneyim özgün ve tekrarlanamaz olduğu için estetik yargılar tamamen öznel, ortak bir yargıya varılamaz.
Güzelliğin Ölçütü (Aristoteles)	Güzellik; "Düzen, oran ve sınırlılık ölçütlerine uygun olandır."